

ZGODOVINA 9

DRUGA SVETOVNA VOJNA

1939-1945

POT V NOVO VOJNO

Združevanje Nacističnih in Fašističnih sil

Japonska - velesila na Vzhodu

V 1. Svetovni vojni je zmagovalka in obdrži vpliv v Koreji, a ji ZDA ne pusti zasesti Kitajske → se upre ZDA

- V tridesetih letih **zasede Mandžurijo in napade Kitajsko**
- 1933 izstopi iz Društva Narodov

Italija želi obnoviti Rimski imperij

- 1935 napade Abesinijo (=danes Etiopija)
- 1939 zasede Albanijo

Nastanek sil osi:

- **Os Rim - Berlin** (oktober 1936)
- **Os Rim - Berlin - Tokio** (november 1936)
- Zahteva po pravičn...

Agresija Nemčije

Marec 1938, Anschlues - priključitev Avstrije k Nemčiji, (na referendumu za priključitev glasuje 99,7% Avstrijcev)

Hitler zahteva še priključitev Češko-Slovaških Sudetov (35 milijonov Nemcev).

September 1938: Münchenski sporazum

- Med Nemčijo, Italijo, Veliko Britanijo in Francijo (Hitler, Mussolini, Chamberlain, Deladier)
- Sudete prepustijo Nemčiji
- Hitler trdi, da je to njegova zadnja ozemeljska zahteva,
- Popuščali so mu, ker:
So se bali vojne in njenih posledic, so se brez podpore ZDA počutili prešibki, so tudi sami bili mnenja, da so bila določena določila Versajske pogodbe krivična, so želeli okrevati po gospodarski krizi.

Avgust 1939 Sporazum Ridentropp - Malatov oz. Hitler-Stalin

- Sporazum o prijateljstvu in ne napadanju za 10 let,
- Tajni del sporazuma: dogovor o razdelitvi Poljske, baltskih držav in Romunije
- Nemčija je tako zavarovana z vseh strani, razen proti Franciji → Hitler se odloči za vojno.

DRUGA SVETOVNA VOJNA

1939 – 1945

- Najstrašnejša vojna stoletja
- Okoli 60 milijonov žrtev
- Vpletenih je bilo 61 držav in boji so potekali v kar 40 državah
  - Blitzkrieg – bliskovita vojna (vojna v kateri hoče napadalec z veliko hitrostjo in močjo doseči zmago),
  - Boji so potekali večinoma med:

Zavezniške Sile	Sile Osi
Francija	Nemčija
Velika Britanija	Italija
Sovjetska Zveza	Japonska
Kitajska	Finska
ZDA	Madžarska
Jugoslavija	Romunija
Poljska	Bolgarija

• VZROKI ZA DRUGO SVETOVNO VOJNO

- Teritorialni apetiti držav poraženek v prvi svetovni vojni (želja po kolonijah in novi ureditvi sveta)
- Nacionalizem
- Gospodarska nestabilnost
- Pojav dveh različni ideologij: nacizem, fašizem

• ZAČETEK VOJNE

- Napad na Poljsko (1.9.1939, ob 4:45 zjutraj) - **FALL WEIß**
→ Po zasedbi in razdelitvi Poljske sta Velika Britanija in Francija napovedali vojno Nemčiji. Jesen in zimo 1939/1940 je bilo na zahodu zatišje, vojaki so patroljirali na svoji strani meje:
  - Francija – **Maginotova linija** (pas na meji med Nem in Fra)
  - Nemčija – **Siegfriedova linija** (čuva nemške meje na JZ)
- Leta 1939/1940 Stalin zasede: Estonijo, Latvijo, Litvo, zatakne se pri Finski → **zimski vojna** – Finci zadajo hude izgube Rusom, a nakoncu izgubijo in SZ odstopijo 40000m² ozemlja.
- Vojna zajame Evropo – **bliskovita vojna** (od napada na Poljsko do napada na Veliko Britanijo), Nemčija osvoji:

Quisling je bil norveški oficir, ki je med nemško okupacijo kolaboriral z nemčijo in bil predsednik vlade. Njegovo ime postane sinonim za vse izdajalce.

Poljsko, Dansko, Norveško, Nizozemsko, Belgijo in Francijo. Nemci prodrejo v Francijo preko Nizozemske in Belgije, zavezniške enote se umaknejo v **pristanišče Dunkerque** - reševanje vojakov. V vojno vstopi tudi Italija, ki napade Francijo → Francija kapitulira junija

1940. Nemci okupirajo Francijo s Parizom, osrednji del Francije je samostojen in sodeluje z Nemci (**general Petain**, vlada v Vichyju:

22.6.1940 z nemci podpiše premirje v znanem vagonu iz Compiègnjskega gozda → obsojen izdaje). Precej Francozov emigira v Veliko Britanijo, kjer se zbirajo pod zastavo Svobode Francije, vodi jih mladi general **Charles DeGaulle**.

- Nemško izkoriščanje Francije in držav Beneluksa.

- Bitka za Veliko Britanijo, poleti 1940:

Operacija **Morski lev** (Seelöwe) je predvidevala uničenje VB letalstva, nakar bi sledilo izkrcaje na britansko obalo. Britanci so s pomočjo radarja porazili letala Nemcev (Luftwaffe) - **1.nemški poraz** - po katerem je Hitler svoje napadalne namere obrnil proti SZ in Balkanu.

• PRODOR SIL OSI

Hitler išče nove zaveznike:

1940: trojni pakt (Nemčija, Italija, Japonska) → medsebojna politična, ekonomska in vojaška pomoč.

Pod pritiskom k trojnemu paktu pristopijo še:

→ **November 1940: Madžarska, Romunija, Slovaška**

→ **Marec 1941: Bolgarija in Jugoslavija**

Vlada Dragiše Cvetkoviča in Vladimirja Mačka

To niso priznali Jugoslovanski narodi, ki so pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije (KPJ) demonstrirali → Hitler napade Jugoslavijo → Jugoslovanska vojska kapitulira, vlada in kralj emigrirajo: Kairo - London.

→ **April 1941 - napad na Jugoslavijo in Grčijo**

Britanci so po zaslugi naprave za dešifriranje, ki se je imenovala **Enigma** izvahali Hitlerjevo namero, vendar Stalin njihovemu opozorilu ni verjel.

→ **Junij 1941 - napad na SZ - vojni načrt Barbarossa**

- Letalski nato kopenski napad
- Tri smeri napada (Leningrad, Kijev, Moskva)
- Sprva so Nemci uspešni, a jih huda zima in sproti okrepljena Ruska armada ustavi,
- Ne uspejo zavzeti Moskve - **taktika požgane zemlje**

Z Nemci so sodelovali še Italjani, Romuni, Slovaki, Madžari in Finci. Do zime 1941 so obkolili Leningrad, zavzeli velik del Ukrajine in se približali Moskvi, ki pa je niso mogli zavzeti (**taktika požgane zemlje**). Decembra 1941 je Stalin sprožil protiofenzivo, ki je trajala do pomladi 1942. Nemci so utrpeli velike izgube ter bili prisiljeni k umiku. Zmagovalca ni bilo, zato so se boji leta 1942 nadaljevali.

Japonska

Japonska si je želela novih ozemlji, bogatih z surovinami. Pri svojih načrtih se je najbolj bala ZDA vojske. Z nepričakovanim napadom jo je hotela uničiti →

- 7.12.1941 **Japonska napade ameriško tihomorsko opovišče Pearl Harbour na Havajih - kodeks Bušima** presenečenje nasprotnika

Uničena je bila večina Flote, razen treh letalonsilk, ki so bile na vajah na odprtem morju → ZDA napove vojno Japonski, Italija pa vojno ZDA.

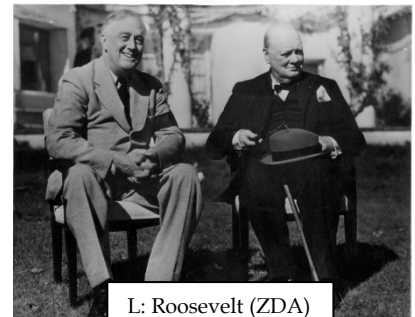

ZDA uradno vstopi v vojno.

Japonska zasede velika prostranstva (velik del KIT, Indokine, Burmo, Malajo, Indonezijo, Novo Gvinejo, velik del tihega oceana z otoki) ter si zagotovi oskrbo s pomembnimi surovinami (nafta, kavčuk)

AVGUST 1941 - ATLANTSKA LISTINA

- podpisana s strani **Churchilla (VB) in Roosevelta (ZDA)**
- Srečata se na Atlantskem oceanu, na angleški bojni ladji Prince of Wells,
- Zavzetje za uničenje fašizma in nacizma,
- Pomoč Severozahodu
- Podana je osnova za povezovanje držav v **protifašistično koalicijo: Velika Britanija - ZDA**
- Listina je postala osnova za kasnejši nastanek OZN. Septembra 1941 jo podpiše Stalin, do konca 2.svetovne vojne pa še 43 držav.
- Vsebina Atlantske listine:
  - 8 točk → Churchill in Roosevelt opredelita svoj pogled na svet,
  - Poudarita, da njuni državi v vojni ne iščeta ozemeljskih dobičkov in da nasprotujeta ozemeljskim spremembam, ki bi bile posledica vojne. Zavzela sta se za pomiritev pravic podjamljenih narodov, za pravico narodov, da si izberejo obliko vladavine po lastni želji, ter za razorožitev in gospodarsko sodelovanje v vojni.

L: Roosevelt (ZDA)
D: Churchill (VB)

ZMAGE ZAVEZNIKOV

1.) PRELOMNO LETO 1942

Leta 1942 je vojna divjala na več bojiščih, na katerih so sile osi dosegale največje teritorialne uspehe.

→ **Preobrat v vojni – zmagovanje zaveznikov**

a) Afriško Bojišče

ITA + NEM (Ervin Rommel – puščavska lisica)

VB (Maršal Montgomery) + ZDA (general Eisenhower)

1942 El Alamein

(tu zaustavijo protinapad NEM in ITA). Do maja 1943 so VB in ZDA zasedle severno Afriko, ki postane baza za prodiranje v Italijo.

Operacija Bakla (torch) :

Anglo – Američani se novembra 1942 izkrcajo v Maroku in Alžiriji pod vodstvom Eisenhowerja in prodirajo proti Tunisu, kjer porazijo Italijansko vojsko.

Operacija Husky

Julija 1943 sledi izkrcaje na Sicilijo. V Italiji odstavijo Mussolinija in vodstvo prevzame maršal Bodoglio – njegova vlada se skrivaj pogaja z Anglo – Američani.

8.9.1943 – Italija kapitulira

→ počila je os Rim-Berlin-Tokio

→ Nemčija in Japonska ostaneta sami.

b) Bitka pri Stalingradu

→ Od septembra 1942 do februarja 1942

→ Nemčija se odloči za napad na Rusijo le na jugu → glavni cilj: osvojitve mesta Stalingrad (Volgograd)

→ Sprva uspešni Nemci, nato sledi protiofenziva Ruske armade → Ruska armada obkoli Nemce, ki se predajo → Nemci izgubijo 330 000 mož, 91 000 vojakov pride v rusko ujetništvo (po vojni se jih iz Sibirije vrne le okoli 5000)

c) Vojna na Atlantiku

Leta 1942 ZDA v 6.tednih izdelala veliko število vojaških tovornih ladij tipa Liberty. Slednje so spremljale trgovske ladje, ki so dovažale vojaški material v VB. Nemčija je s podmornicami potapljala ladje, dokler niso v VB začeli uporabljati **radarje**. Razvili so tudi novo orožje: **torpedo** → bombardiranje Nemških podmornic.

d) Otok Midway

Anglo – američani (Mac-Arthur) leta 1942 na Pacifiku premagajo Japonsko (Jamoto).

Američani so odkrili skrite šifre Japonske podmornice. Izvedeli so za Japonski načrt (napad

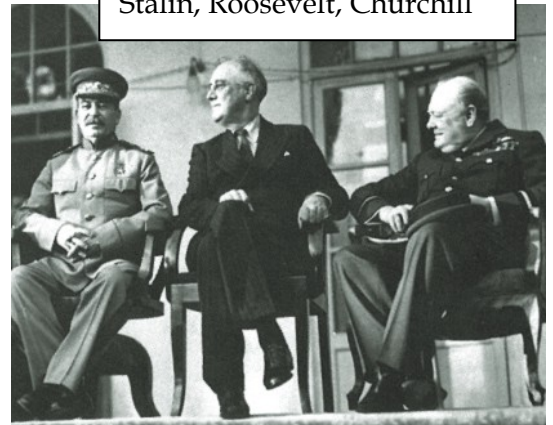
na otok Midway). Japoncem so postavili zasedo in nato uničili več kot 300 japonskih letal in 4 letalonosilke.

2.) BOJI V LETIH 1943-1945

Poleti 1943 je Hitler obnovil ofenzivo v SV – **tankovska bitka pri Kursku** (cilj Moskva) → poraz nemške vojske, ki se samo še umika na zahod (proti Nemčiji) – **dotolči zverino v lastnem brlogu.**

a) TEHERANSKA KONFERENCA (v Iranu) 1943

- Sestanejo se 3 veliki: Roosevelt, Churchill, Stalin
- Sklepi: uskladitev zavezniških operacij v boju proti fašizmu, Stalin zahteva drugo zahodno fronto, da bi razbremenil Rusijo (čas: poleti leta 1944; kraj: Balkan, Francija)
- Stalinu so obljubili V del Poljske, Stalin pa je želel obdržati še vpliv na Balkanu.
- Enotni glede obnovitve Jugoslavije, obljubijo pomoč Titovim partizanom, ki so jih priznali za sobojevnike v protifašistični koaliciji.
- Niso uskladili pogledov o usodi povojne Nemčije.

b) Druga fronta "Dan D" - Invazija Zaveznikov (Angloameričanov)

- Šifra "OVERLORD"
- 6.6.1944 v Normadiji (Francija)
- General Eisenhower,
- Letala (8000), bombardiranje "atlantskega zidu",
- Ladje (2300) z vojniki (180000)
- Izkrčanje je uspelo, Anglo-američani so osvobajali Francijo – Pariz, nato Belgijo, do zime 1944 so bili na meji Nemčije.
- **Leta 1944 je uspešno prodirala tudi Ruska Armada:**
- Finsko prisilila k kapitulaciji
- V Romuniji in Bolgariji porušila fašistično oblast,
- Nemčiji napovedala vojno,
- Do konca 1944 osvobodila Grčijo, Albanijo in del Jugoslavije.

c) JALTSKA KONFERENCA (februar 1945)

- Veliki trije: Roosevelt, Churchill, Stalin
- Različni interesi
- Uskladitev glede:
  - Povojne delitve Nemčije in Austrije na 4 okupacijske cone: Ameriško, Britansko, Sovjetsko in Francosko, ukinitvev.....nacistične stranke: ureditev sveta v duhu atlantske izjave; ustanovitev OZN; fašistične zločince postaviti pred vojno sodišče.
  - Začnejo se kazati nasprotja med zaveznicami, ki so se ob koncu vedno bolj poglobljala. Zlasti nepopustljiv je bil Stalin.

KONEC VOJNE

- × Leta 1945
  - Januar, februar: SZ prebije nemško obrambo na Visli in na Donavi.
  - Marec: Jugoslovanska armada prebije Nemško obrambo na jugu.
  - Marca: Američani prebijejo fronto na zahodu (reka Ren)
- × Aprila 1945 se ZDA vojaške enote srečajo s sovjetskimi na reki Labi in **preklali so Nemčijo na dvoje**
- × **Smrt Mussolinija in Hitlerja:**
  - Italjanski protifašisti zajamejo Mussolinija in ga ustrelijo (28.4.1945)
  - Hitler se ubije sam (30.4.1945) in **Nemčija kapitulira - 8.5.1945**
- × Razmere na daljnem Vzhodu:
  - Japonci se ne želijo predati (kamikazi), zato američani posežejo po **atomski bombi**, ki jo odvržejo na Hirošimo (6.8.1945) in Nagasaki (9.8.1945)
  - **Japonci 2.9.1945 kapitulirajo in s tem se konča 2.svetovna vojna.**
- × O povojni ureditvi Evrope je bilo govora že na Jaltski konferenci, kjer se veliki trije niso mogli dogovoriti o nemški povojni odškodnini. Nesoglasja med Stalinom in Churchillom ter **Trumanom** (nasledi Roosevalta) so se povečevala. Na konferenci v Potsdamu, julija 1945, so se dokončno dogovorili:
  - o okupacijskih conah v Nemčiji in njeni vojni odškodnini,
  - o sojenju nacističnim voditeljem → **Nürnberški procesi.**

UREJANJE POVOJNEGA RAZDEJANJA

1.) OZN

Organizacija Združenih Narodov

- Nadomesti neučinkovito Društvo narodov
- 1945: ustanovno listino v San Franciscu podpiše 50 držav,
- Sedež - New York
- Naloge: **varovanje svetovnega miru in spodbujanje političnih, gospodarskih in kulturnih sodelovanj med državami**
- **Tekoče odločitve sprejema: Varnostni svet**

(5 stalnih članic: VB, FRA, ZDA, KIT, RUS – imajo pravico veta + 10 nestalnih članic):
odloča o tem, kdo koga napade, pošilja misije na krizna območja, določa sankcije
državam med vojno.

- Mirovne enote: **modre čelade in mednarodno sodišče**,
- Podorganizacije: UNESCO, UNICEF, UNHCR
- Temeljni dokument: **Splošna deklaracija o človekovih pravicah**

2.) PARIŠKA MIROVNA KONFERENCA

- Pariz: 1946
- Mirovni sporazumi s poraženkami: Italija, Romunija, Bolgarija, Madžarska, Finska
- Nemčijo in Avstrijo razdelijo na 4 okupacijske cone: ZDA, Francija, Sovjetska Zveza, Velika Britanija. Nemčija izgubi pokrajine na vzhodu in mora plačati vojno odškodnino.

Z Nemčijo in Japonsko se **ne podpiše premirje** zaradi razhajanj mnenj zmagovalk.

3.) OBNOVA PORUŠENE EVROPE

- Velika Britanija gospodarsko pomaga zlasti zahodnem delu Nem., Grč. In Tur. (te države so obrambni zid pred širjenjem SZ vpliva na Evropo).
- **TRUMANOVA DOKTRINA** – po njej morajo ZDA pomagati državam, ki se upirajo komunizmu.
- **MARSHALLOV NAČRT** – program za obnove Evrope: ZDA dale zahodnoevropskim državam za 13 dolarjev ekonomske pomoči, bodisi v darilih ali dolgoročnih kreditih.